

1. Генсирук С.А., Нижник М.С., Возняк Р.Р. Рекреационное использование лесов. – К: Урожай, 1987. – 246 с.
2. Гетьман В.І. Екотуризм чи екологічний туризм: теорія і реальність // Рідна природа, 2002, №3. - С. 24-29.
3. Гетьман В.І. Основні завдання і проблеми розвитку екотуризму в національних природних парках і біосферних заповідниках України. - В кн.: Гори і люди (у контексті сталого розвитку). Матеріали Міжнародної конференції, присвяченої Міжнародному року гір (м. Рахів, 14-18 жовтня 2002р.), т.1. - С.304-313.
4. Гетьман В.І. Рекреаційна діяльність у межах природно-заповідного фонду. – В кн.: Заповідна справа в Україні / Під загальною редакцією М. Д. Гродзинського і М. П. Стеценка. - К.: Географіка, 2003. – С. 162 - 175.
5. Екологія і закон: Екологічне законодавство України. У 2-х кн.\ Відповідальний редактор док. юрид. наук, проф., засл. юрист України, акад. УЕАН В.І. Андрейцев. - К.: Юрінком Інтер, 1997. - Кн. 2. - 576 с.
6. Нудельман М.С. Социально-экономические проблемы рекреационного природопользования. – К.: Наук. думка, 1987. – 129 с.
7. Олійник Я.Б. Гетьман В.І. Екологічний туризм на теренах національних природних парків і біосферних заповідників України в міжнародний рік екотуризму та гір. - У кн.: Вісник. Географія. Випуск 48. - ВПЦ "Київський університет", 2002. – С. 5-11.
8. Рекреация: социально-экономические и правовые аспекты. Ред. Мамутова В.К. и др. – К.: Наукова думка, 1992. – 143 с.

УДК 796.5.002(477-924.52)

ШЛЯХИ АКТИВІЗАЦІЇ РОЗВИТКУ ПІШХОДНОГО ТУРИЗМУ В УКРАЇНСЬКИХ КАРПАТАХ

Й.Р. Гілецький

Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника,
Івано-Франківськ, Україна

Hiletsky Y.R. Ways of activization of development of foot tourism in the Ukrainian Carpathians

In clauses is determined the basic problems of reduction in the order and activization of development of foot tourism in the Ukrainian Carpathians, and also basic ways of the decision of these problems.

Одним із важливих напрямків оптимізації природокористування у Карпатському регіоні є розвиток різних видів туризму. У рамковій конвенції «Про охорону і сталий розвиток Карпат», стаття 9 сказано: «Сторони

вживають заходів щодо сприяння сталому туризму в Карпатах, котрий надає переваги для місцевого населення та базується на неповторній природі, ландшафтах та культурній спадщині Карпат, та посилюють співробітництво у цьому напрямі» [3]. Беручи до уваги сьогоденний стан розвитку туризму, стає зрозуміло, що потрібно здійснити цілий комплекс різноманітних заходів для налагодження повнокровного функціонування цього виду господарської діяльності. Залежать вони від ландшафтних та соціокультурних особливостей кожної конкретної фізико-географічної області Карпат, певного виду туризму. Своїх специфічних заходів потребує для становлення і пішохідний туризм зокрема, на якому ми хочемо зупинитися детальніше у своїй статті.

Насамперед окреслимо основні проблеми пішохідного туризму: 1) складність під'їзду громадським транспортом до місць оптимального виходу на пішохідний маршрут через нерозвинутість транспортної мережі у багатьох районах; 2) занедбаність туристських стежок і відсутність маркування на більшості маршрутів; 3) практична відсутність притулків для пішохідних туристів та впорядкованих місць стоянок на маршрутах; 4) недостатня інформаційна забезпеченість та відсутність єдиних простих і зрозумілих правил організації пішохідного туризму.

Щодо першої проблеми, то це насамперед стосується прокладання ще декількох наскрізних автомагістралей [2] та доведення до належного рівня більшості шляхів сполучення нижчого порядку. Вона за своїм значенням є передусім не рекреаційною, а комплексною соціально-економічною. Без створення добре впорядкованих шляхів з твердим покриттям до кожного населеного пункту і господарського об'єкту неможливо говорити про створення належних умов для життя населення у третьому тисячолітті.

Проблема занедбаності туристських стежок і відсутність маркування на більшості маршрутів стосується передусім тих природних районів Українських Карпат, де у минулому вони існували. Серед них райони Полонинсько-Чорногірських Карпат (полонини Рівна, Боржава, Красна, масиви Свидовець та Черногора), Скибових Карпат (Бескиди, Горгани, Покутські Карпати), Верховинсько-Вододільних Карпат (Вододільного Верховинського хребта, Привододільних Горган). У більшості випадків стежки на сьогодні заросли жерепом, підліском, позбавлені маркування. Тільки у Черногорі, Верхньолімницьких Горганах проведено певні роботи з відновлення належного стану стежок, оновлення маркування. У деяких дуже цікавих ландшафтних районах, передусім тих, що прилягають до кордону, спеціально прокладених туристських стежок взагалі не існувало (Чивчини, гори Гриняви та Яловичори, Рахівські гори і т. д.).

Отже, перш за все, для вирішення окресленої проблеми потрібно було б розробити спеціальну урядову програму, забезпечену належним фінансуванням, для відновлення або облаштування хоча б основних

наскрізних пішохідних маршрутів [1] у всіх природних районах Українських Карпат. Кошти для цієї справи були знайдені у 60-і роки ХХ століття, коли активно прокладалися і маркувалися маршрути. В умовах зростання української національної економіки, розширення міжнародних інвестиційних проектів, все більше має усвідомлюватися потреба відновлення пішохідного туризму як важливого засобу патріотичного та екологічного виховання молоді.

У другу чергу необхідно буде здійснити облаштування та маркування менш важливих маршрутів, доповнити їх вказівниками, схемами виходу тощо, як це зроблено у розвинутих країнах Європи.

Дешеві туристські притулки у минулому були важливою складовою, що сприяла розвитку пішохідного туризму. У роки затьяжної економічної кризи більшість з них була закинута і зруйнована. Беручи до уваги ще й те, що закритими та поруйнованими є багато будиночків тваринників (колиб) у горах, зараз практично всюди відсутній надійний дах над головою, під яким можна було б перечекати негоду. Певні кроки на створення впорядкованих місць стоянок на пішохідному маршруті зроблено у Карпатському біосферному заповіднику між Петросом і Говерлою. Однак це тільки невеличкий виняток із загальної ситуації на сьогодні.

У наш час потрібно було б обґрунтувати цілісну мережу створення таких опорних будиночків на маршрутах, їхню оснащеність та принципи функціонування, запозичивши досвід минулого, а також розвинутих країн Європи. Очевидно вони мали б мати сучасну впорядкованість і оснащеність (автономне енергопостачання, водопостачання, зв'язок, санітарно-гігієнічний вузол, місця для розкладання наметів, навіс із столом для приймання їжі тощо).

У весняно-осінній період, очевидно, буде не дуже складно знайти ентузіастів, які за помірну оплату на змінній чи постійній (на весь сезон) основі погодяться стати доглядачами таких притулків. Передусім це могли б бути особи, які розглядатимуть таку працю як різновидність активного відпочинку у горах. У зимово-весняний період будиночки притулків могли б перебувати під сигналізацією. Наявність таких притулків дозволила б не тільки значно підвищити безпеку пішохідного туризму, але й покращити стан довкілля, оскільки практично зникли б самовільні хаотичні стоянки із сміттям та пониженням рослинним покривом.

Інформаційна забезпеченість пішохідного туризму Українськими Карпатами останнім часом почала швидко покращуватись. Цьому сприяють насамперед видання якісних картографічних матеріалів, цілого ряду книжок з описом маршрутів, спеціалізованих журналів “Зелені Карпати”, “Карпати. Туризм. Відпочинок”, а також відповідних сайтів в Інтернеті.

Щодо правил організації пішохідного туризму, то йдеться про невпорядкованість реєстрації туристських груп на маршруті, відвідування прикордонних територій, природно-заповідних об'єктів різного статусу. Передусім проблемою є незручності у можливості реєстрації груп, незрозумілих дуже різних зборів для відвідання одного і того ж об'єкта, якщо заходити з різної сторони. У результаті близько 90% відсотків самодіяльних груп ніде не реєструються, а пункти збору грошей намагаються обминати.

Як же вирішити цю проблему? Нам видається, що було б доцільним такі пункти реєстрації створити на залізничних вокзалах та автостанціях тих міст, які є своєрідними воротами до Карпатських гір. Серед них наступні міста: Львів, Івано-Франківськ, Чернівці, Ужгород, а також Стрий, Сколе, Надвірна, Яремче, Коломия, Косів, Вишня, Путила, Рахів, Міжгір'я, Свалява, Мукачеве. Ця реєстрація мала б супроводжуватись видачею за невелику суму своєрідного абонементу, який при потребі давав би право за невелику оплату скористатись послугами будь-якого притулку на маршруті. Без наявності цього «абонементу» послуги притулків мали бути суттєво дорожчими.

Названі міста мали б виконувати і певну рекламну функцію для популяризації цікавих об'єктів на ближніх маршрутах. Тобто у цих містах різні заклади сфери послуг мали б називатися «Грегит», «Близниця», «Братківська», «Бребенескул», «Черемош», «Скупова», «Смотрич», «Стій», «Латундур», «Шаса», «Гірське око», «Геришаска» і т. ін. А поки що ми у цих містах зустрічаємо назви «Париж», «Сідней», «Флорида», «Алігатор», які не мають ніякого відношення ні до України у цілому, ні до маленької батьківщини, де вони розміщені.

Зрозуміло, що не всі окреслені проблеми можна швидко вирішити, але суттєві кроки у цьому напрямі пора вже почати робити.

1. Гілецький Й. Р. Популярно про Українські Карпати та основні пішохідні маршрути – Івано-Франківськ: Місто НВ, 2007. – 176 с.
2. Гілецький Й. Р. Транспортні шляхи та проблеми оптимізації природокористування в Українських Карпатах //Екологія: Проблеми адаптивно-ландшафтного землеробства: Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Івано-Франківськ – Коломийська дослідна станція) – Івано-Франківськ, Симфонія форте, 2006. – С. 124–127.
3. Карпати – «зелене серце» Європи /Карпатська конвенція Український контекст. V Всеєвропейська конференція міністрів навколишнього середовища «Довкілля для Європи» – Київ, 2003. – 52 с.